

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.Бормотова М. В. Дослідження сутності поняття фінансовий моніторинг. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 2015. С. 214-217.
- 2.Фінансова розвідка України: 20 років розвитку та звершень. Державна служба фінансового моніторингу. URL https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/20rokiv/2201041816rokivFinMonitoring_spreedSmallFileSize.pdf

УДК 341.4

Козакевич О. М.
*доктор філософії права (PhD),
викладач кафедри адміністративної діяльності,
Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького*

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ

Глобальні виклики сучасного світу зумовлюють забезпечення суспільств від нових загроз та прийняття стратегічних рішень для забезпечення не лише правосуддя, а й загалом справедливості, миру та гарантій безпеки. Доступність правосуддя є запобіжником порушень прав людини та водночас ефективним засобом відновлення порушених прав і свобод. Тим самим, створюються реальні умови реалізації в повному обсязі прав і свобод кожній людині. Забезпечення доступу до правосуддя виступає як обов'язок держави у відносинах з громадянами і правова гарантія справедливого судочинства, що базується на фундаментальному принципі верховенства права.

Забезпечення доступу до правосуддя характеризується тим особливим періодом в якому перебуває українське суспільство. Загалом це зумовлено численними чинниками, які перешкоджають належній реалізації громадянами цього права. Зокрема, введення воєнного стану та його наслідки обумовлюють збільшення бар'єрів для належної реалізації громадянами права доступу до правосуддя.

В сучасних умовах, забезпечити належну реалізацію доступу до правосуддя стає все складніше. Це зумовлює пошук сучасних механізмів подолання бар'єрів, що перешкоджають реалізації та захисту права на доступ до правосуддя. Сучасна правова доктрина зарубіжних країн включає до змісту категорії «доступ до правосуддя» як судові, так і позасудові форми реалізації права на доступ до правосуддя, серед яких: транзитивна юстиція. Саме тому, варто звернути увагу на впровадження та поширення у національній правовій системі інституту транзитивної юстиції. Концепція правосуддя транзитивного періоду сьогодні є дуже актуальною, це пов'язано з поширенням внутрішніх та міждержавних конфліктів. Так, на думку професора школи права Нью-Йоркського університету Руті Тайтель,

сучасний етап становлення транзитивної юстиції пов'язаний зі створенням Міжнародного кримінального суду(МКС) [1, с.80], який діє на підставі Статуту Міжнародного кримінального суду (Римського статуту), що був прийнятий у 1998 році, а набрав чинності у 2002, після його ратифікації 60 державами [2]. Прийняття Римського статуту було покликане продемонструвати рішучість міжнародної спільноти покласти край безкарності міжнародних злочинців. Зі створенням нового впливового міжнародного суб'єкта, транзитивна юстиція підпадає знову під вплив і дію міжнародного права. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду поширюється на держави, що ратифікували Римський статут МКС або зробили заяви про визнання юрисдикції Суду відносно того чи іншого злочину відповідно до п. 3 ст. 12 Римського статуту. Згідно ст. 5 Римського статуту юрисдикція Міжнародного кримінального суду поширюється на злочини геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини, злочин агресії [2].

24 лютого 2022 року відбулось повномасштабне збройне вторгнення на суверенну територію України, яке продовжується станом на сьогоднішній день. Агресивний та масований характер збройного конфлікту призводить до великої кількості людських жертв, поранень, загиблих, пошкоджень та руйнувань інфраструктури. Все це, безумовно, порушує широкий спектр прав людини, унеможлиблює їхню реалізацію та захист.

Завдяки зверненню країн-учасниць Римського статуту, через повномасштабне вторгнення Росії на територію України та вчинення жорстоких злочинів, Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду розпочав офіційне розслідування та збір доказів проти РФ. У травні 2022, в Україну прибула команда Міжнародного кримінального суду, що складалась із слідчих, судових експертів та інших спеціалістів для розслідування злочинів, що підпадають під юрисдикцію органу. Крім того, прокурор МКС Карім Хан неодноразово, особисто оглядав місця вчинення злочинів.

Актуальним є питання документування та процесу збирання доказів, щоб вони були прийняті МКС для притягнення винних до відповідальності. Слід відмітити, активну, принципову позицію Міжнародного кримінального суду у процесі відновлення справедливості за вчинені злочини агресором, на території України та здійснення практичних кроків у цьому напрямі.

Так, 3 березня 2023 року, Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом схвалено проект Угоди про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні, основною ціллю якої є сприяння процесу створення та належного функціонування Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні. Актуальним напрямом роботи якого визначається розслідуванням справ, що перебувають на розгляді Міжнародного кримінального суду ще з початку збройної агресії проти України у 2014 році[3].

Слід відзначити, що 17 березня 2023 року, Міжнародним кримінальним судом було прийняте історичне рішення, про видачу ордера на арешт президента РФ, яке має вагоме значення, як для України, так і загалом для міжнародно-правового механізму захисту прав людини та

притягнення військових злочинців до відповідальності. Керівник країни агресора та ще одна посадова особа офіційно визнані підозрюваними у воєнних злочинах, депортації українських дітей. Як зазначив Президент України В. Зеленський, у кримінальних провадженнях, які розслідуються правоохоронними органами, зафіксовано понад 16 тисяч випадків примусової депортації окупантами українських дітей[4]. Отже, прийняття вищезазначеного рішення є настільки значимим для реалізації ідеї справедливості.

Таким чином, можна стверджувати, що Міжнародний кримінальний суд є дієвим механізмом притягнення посадових осіб до відповідальності за вчинені злочини, визначені Римським статутом. Крім того, в сучасних умовах актуалізується питання ратифікації Україною Римського статуту та ведення щодо цього дискусій, правничої спільноти та міжнародних неурядових правозахисних організацій. В умовах збройного конфлікту в Україні, діяльність Міжнародного кримінального суду, спрямована, безпосередньо, на забезпечення доступу до правосуддя, починаючи зі стадії розслідування вчинених злочинів до призначення покарання, зважаючи на реальні дії Суду для притягнення військових злочинців з політичним мандатом до індивідуальної кримінальної відповідальності. Прийняття таких рішень зумовлює віру в правосуддя як реалізацію справедливості.

З метою притягнення винних до відповідальності та для запобігання подальших загроз миру, Україна та міжнародна спільнота здійснює практичні кроки в цьому напрямі, шляхом активної діяльності наявних механізмів захисту прав та формуванню нових ефективних інституцій, спрямованих на забезпечення та реалізації правосуддя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Teitel R.G. Transitional Justice Genealogy. Harvard Human Rights Journal. 2003. Vol. 16. P. 69-94
2. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 17.04.2023).
3. Про схвалення проекту Угоди між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2023 р. № 185-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proskhvalennia-proektu-uhody-mizh-kabinetom-mi-a185r> (дата звернення: 18.03.2023).
4. Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт Путіна; історичне рішення, з якого почнеться історична відповідальність – звернення Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/mizhnarodnij-kriminalnij-sud-vidav-order-na-aresht-putina-is-81665> (дата звернення: 18.03.2023).